

НАЦІОНАЛЬНА
ПСИХОЛОГІЧНА
АСОЦІАЦІЯ
УКРАЇНИ

ЕТИЧНИЙ КОДЕКС ПСИХОЛОГА

Розроблено робочої групою НПА
зі створення етичного кодексу та комітету.

На текстом працювали:

Юлія Гундертайло, Артем Богдан, Юлія Бодашевська,
Олег Бурлачук, Альона Вавілова, Віктор Вус, Максим Жидко,
Аліна Касілова, Ольга Перепада, Галина Савченко,
Вікторія Сінкевич, Ганна Спіцина, Лілія Шаповалова.

Редакторка Наталія Коржова

2021

ПЕРЕДМОВА

Метою Етичного Кодексу Національної Психологічної Асоціації (надалі - Кодекс) є формулювання загальних етичних принципів, яких кожен з членів Національної Психологічної Асоціації (надалі - НПА) має дотримуватися у ставленні до професії, у своїх взаємовідносинах з колегами, клієнтами* та іншими організаціями, установами та підприємствами тощо. Кодекс регулює відносини членів між собою та з суспільством. Він установлює основні етичні засади для розуміння членів НПА своєї власної роботи та діяльності колег - членів НПА. Кодекс діє відповідно до установчих документів НПА. Кодекс прийнято на засіданні Ради НПА 9 вересня 2021 року Протокол № 34.

Основним завданням Кодексу є надання пріоритету етичним вимірам поведінки та соціальній відповідальності спільноти НПА й кожного члена НПА зокрема.

ЗАГАЛЬНІ ПРИНЦИПИ

Етика спільноти НПА базується на основоположних принципах і визначає етичну поведінку кожного члена спільноти, його відповідальність перед НПА та суспільством взагалі.

Загальні принципи дозволяють забезпечити достатню гнучкість для різноманітних підходів, напрямів та методів, відображають етичні стандарти, що застосовуються до всіх. Члени НПА мають володіти інформацією про права та обов'язки, передбачені чинними нормативно-правовими актами України, нормативними вимогами та іншими керівними принципами, що стосуються конкретного напрямку, в якому вони працюють.

Організації – члени НПА – повинні вимагати від власних членів, а індивідуальні члени НПА повинні постійно підвищувати свій професійний рівень, у тому числі щодо етичних питань.

Засади психологічної практики членів – спільноти НПА – України базуються на науково - обґрунтованих підходах. Психологія як наука та професія психолога перебувають у безперервному розвитку, здобуваючи нові, складніші знання та методи, за потреби використовують міждисциплінарну співпрацю.

НПА сприяє тому, щоб етичні кодекси організацій-членів відповідали наступним фундаментальним принципам, які мають нести загальну філософію та керівництво для дії в усіх ситуаціях, з якими стикаються професійні психологи.

Основні засади Кодексу переглядаються не рідше ніж раз на три роки, а у разі необхідності- за потребою.

Кодекс містить етичні стандарти, яких повинні дотримуватися всі члени НПА у своїй професійній діяльності.

Організації-члени НПА мають надавати консультації та підтримку індивідуальним членам з етичних питань. Етичні кодекси організацій-членів повинні базуватися на етичних принципах, що визначені нижче, і не повинні їм суперечити.

Організації – члени НПА – розробляють та використовують у своїй діяльності документи, які містять:

- порядок розгляду скарг на діяльність своїх членів;
- процедури вирішення поданих скарг;
- процедури медіації та дисциплінарних стягнень;
- процедури розгляду планів/протоколів психологічних досліджень для надання підтвердження їх етичності.

Якщо питання не було вирішено, скарга чи апеляція може бути подана до Етичної комісії НПА (створюється згідно з процедурою, яку передбачено в «Положенні про Етичну комісію») та розглянута згідно з процедурою, яка передбачена в «Положенні про розгляд скарг та апеляцій».

Етичні кодекси організацій – членів НПА повинні враховувати наступне:

- етичність поведінки членів НПА слід розглядати в межах професійної ролі, яка характеризується професійними відносинами.
- відповідальність професійного психолога, якість та безпечність відносин як з клієнтами, так і з колегами.
- відповідальність психолога повинна визначатися в контексті стадій професійних стосунків.

2

ЕТИЧНІ ПРИНЦИПИ

2.1. ПОВАГА ДО ПРАВ ЛЮДИНИ ТА ГІДНОСТІ

Члени НПА поважають основні права, гідність і цінності всіх людей та сприяють їх розвитку. Вони поважають права людини на приватне життя, конфіденційність, самовизначення та самостійність й узгоджують це із професійними обов'язками та вимогами чинного законодавства України. Етичні принципи ні за яких умов не можуть бути використані для виправдання або захисту порушення прав людини. Члени НПА усвідомлюють, що можуть бути необхідні спеціальні заходи безпеки, щоб захистити права і добробут осіб або спільнот, чия вразливість заважає автономному прийняттю рішення. Члени НПА виявляють повагу також до живої й неживої природи.

2.2. КОМПЕТЕНТНІСТЬ

Члени НПА прагнуть забезпечити та підтримувати високі стандарти компетентності у своїй роботі. Вони визнають межі власної відповідальності та обмеження у своїй експертизі. Вони надають лише ті послуги та використовують лише ті методи, у яких вони мають відповідну кваліфікацію, що підтверджена освітою (вища освіта за спеціальністю «Психологія» та спеціалізовані навчальні курси, програми тощо).

2.3. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

Члени НПА усвідомлюють професійні обов'язки перед своїми клієнтами (1) та суспільством, несуть відповідальність за власні дії згідно з чинним законодавством й уникають можливих зловживань.

2.4. ДОБРОЧЕСНІСТЬ

Члени НПА прагнуть підвищувати рівень доброчесності у науці, викладанні та наданні психологічних послуг й спиратися на чинне законодавство України. Вони прагнуть чітко розуміти соціальні та професійні ролі, що виконують, та діяти згідно з ними.

ВЗАЄМОЗАЛЕЖНІСТЬ ЧОТИРЬОХ ОСНОВНИХ ПРИНЦИПІВ

Чотири основні етичні принципи, які зазначені в ч. 2 (2.1, 2.2, 2.3, 2.4), є взаємозалежними та взаємодоповнюваними. Кожне етичне питання або дилему слід розглядати у комплексі та єдності усіх етичних принципів.

3

ЕТИЧНІ НОРМИ У ВЗАЄМОВІДНОСИНАХ З КЛІЄНТОМ

Загальні етичні норми включають ряд основних положень, яких має дотримуватися член НПА:

- Поінформованість та повага до знань, розуміння, досвіду та галузей експертизи клієнтів, відповідних третіх сторін, колег, студентів та широкої громадськості.
- Обізнаність та толерантність щодо індивідуальних, культурних та рольових відмінностей, включаючи інвалідність, стать, сексуальну орієнтацію, расу, етнічну приналежність, походження, вік, релігію, мову та соціально-економічний статус.
- Ухилення від практики, яка є результатом несправедливої упередженості та може призвести до дискримінації. Члени НПА вживають необхідних заходів, таких як отримання професійної консультації або допомоги, і визначають, чи повинні вони обмежити, тимчасово відсторонитися, або закінчити свою роботу.
- Члени НПА дотримуються етичних норм та розуміють про заборону щодо сексуальних домагань, щодо утримання від дій, які можуть бути розцінені як психологічне, фізичне, сексуальне та економічне насильство відповідно до вимог чинного законодавства України.

Якщо вимоги організації, з якою пов'язаний член НПА або на яку він працює, вступають в конфлікт з цим Етичним кодексом, вони з'ясовують природу конфлікту, повідомляють про свою відповідальність перед Етичним кодексом і вживають необхідних заходів для вирішення конфлікту відповідно до Етичних принципів цього Етичного кодексу.

3

ЕТИЧНІ НОРМИ У ВЗАЄМОВІДНОСИНАХ З КЛІЄНТОМ

3.1. ПРИВАТНІСТЬ ТА КОНФІДЕНЦІЙНІСТЬ

Приватність та конфіденційність є необхідною умовою роботи члена НПА та забезпечується виконанням наступного ряду положень.

Крім тих випадків, коли це неможливо або протипоказано, обговорення конфіденційності відбувається перед початком взаємин і потім, у разі виникнення нових обставин.

- I) Варто здійснювати збір інформації, яка потрібна, тільки для виконання професійних обов'язків.
- II) Забезпечення безпечного зберігання, обробки інформації та записів у будь-якій формі для забезпечення конфіденційності, включаючи прийняття розумних гарантій, щоб зробити дані анонімними, коли це необхідно.
- III) Зобов'язання інформувати клієнтів та інших осіб, які мають професійні стосунки, про обмеження, що передбачені законодавством щодо збереження конфіденційності.
- IV) Зобов'язання інформувати клієнтів, коли правова система вимагає розкриття даних, надавати лише ту інформацію, що стосується питання, про яке йдеться, щодо іншого конфіденційність зберігається, якщо це не суперечить чинному законодавству України.
- V) Визнання колізій, які можуть виникнути між конфіденційністю та захистом клієнта чи інших важливих третіх осіб.
- VI) Визнання прав клієнтів мати доступ до записів та звітів про себе, а також отримувати необхідну допомогу та консультації, забезпечуючи тим самим адекватну та вичерпну інформацію, це право на відповідну інформацію поширюється на тих, хто має інші професійні стосунки, наприклад, учасників дослідження.
- VII) Ведення записів та написання звітів, що стосуються клієнта, але так, щоб це забезпечувало конфіденційність інформації, що стосується інших.

3.1.2. ІНФОРМОВАНА ЗГОДА ТА СВОБОДА ЗГОДИ

I) Роз'яснення й обговорення дій, процедур та ймовірних наслідків дій під час виконання професійних обов'язків «до» і, за необхідності, під час психологічного втручання та, на підставі цього, отримання від клієнта інформованої згоди з обговореними діями, процедурами та ймовірними наслідками.

3.1.3. САМОВИЗНАЧЕННЯ

- I) Підтримка самостійності та самовизначення клієнта, включаючи загальне право ініціювати, займатися та припиняти професійні відносини з членом НПА під час виконання ним своїх професійних обов'язків, визнаючи необхідність збалансувати самостійність із залежністю.
- II) Визначення меж такого самовизначення з урахуванням таких факторів як вік клієнта, психічне здоров'я та обмеження, встановлені чинним законодавством.

3

ЕТИЧНІ НОРМИ У ВЗАЄМОВІДНОСИНАХ З КЛІЄНТОМ

3.2. КОМПЕТЕНТНІСТЬ

Члени НПА прагнуть забезпечити та підтримувати високі стандарти компетентності у своїй роботі, заснованій на їх освіті, рівні підготовки, досвіді супервізії, консультуванні і професійному досвіді.

3.2.1. ЕТИЧНА ОБІЗНАНІСТЬ

Члени НПА зобов'язанні володіти знаннями та забезпечувати виконання етичних норм, зокрема визначених цим Кодексом й процесами інтеграції етичних питань із професійною практикою.

3.2.2. МЕЖІ КОМПЕТЕНЦІЇ

Зобов'язання практикувати в межах компетенції, що заснована на освіті, навчанні та досвіді.

3.2.3. ОБМЕЖЕННЯ ПРОЦЕДУР ТА ДІЙ

I) Зобов'язання усвідомлювати межі процедур для конкретних завдань та межі висновків, які можуть бути отримані за різних обставин та для різних завдань.
II) Зобов'язання усвідомлювати критику різних теорій та методів.
III) Зобов'язання обережно використовувати нові методи з визнанням того, що нові сфери практики та методи будуть продовжувати розвиватися та доопрацьовуватися.

3.2.4. ПОСТІЙНИЙ РОЗВИТОК

Зобов'язання постійно підвищувати свої компетенції та професійний розвиток, у тому числі шляхом відвідування курсів підвищення кваліфікації, додаткових навчальних програм, участь у заходах НПА тощо.

3.2.5. ОБМЕЖЕННЯ НАДАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ДОПОМОГИ

Зобов'язання вживати заходів у разі виникнення перешкод, упереджень чи обставин, які впливають на виконання своїх професійних обов'язків, включаючи тимчасові проблеми.

3

ЕТИЧНІ НОРМИ У ВЗАЄМОВІДНОСИНАХ З КЛІЄНТОМ

3.3. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

Члени НПА усвідомлюють професійні й наукові обов'язки перед своїми клієнтами, студентами, колегами і суспільством, остерігаються, щоб не завдати шкоди, та несуть відповідальність за власні дії, уникаючи можливих зловживань владою.

Кожен член НПА здійснює коректну оцінку власних дій, потенційних схильностей, меж своєї компетентності, обмежень власної експертності, дотримується запобіжних заходів для уникнення неправомірних дій.

3.3.1. ЗАГАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

I) Щодо наслідків етичних дій психолога.

II) Поршень честі професії своїми діями, що суперечать цьому Кодексу.

3.3.2. ДОТРИМАННЯ ВИСОКИХ СТАНДАРТІВ

Сприяння та підтримка високих стандартів наукової й професійної діяльності та вимога до кожного члена НПА організувати свою діяльність відповідно до цього Кодексу.

3.3.3. УНИКНЕННЯ ШКОДИ

I) Уникнення зловживання психологічними знаннями чи практикою й мінімізація шкоди, передбачуваної та неминучої.

II) Визнання необхідності особливої обережності при проведенні досліджень або прийнятті професійних суджень (під час виконання своїх професійних обов'язків) щодо осіб, які не дали згоду на участь у дослідженнях чи експертизі (у випадках, передбачених законодавством).

3.3.4. БЕЗПЕРЕРВНІСТЬ ДОПОМОГИ

I) Відповідальність за інформування про необхідну безперервність професійної допомоги клієнтам, включаючи співпрацю з іншими професіоналами та відповідні дії у випадках, якщо член НПА повинен призупинити або припинити участь в процесі наданні допомоги.

II) Відповідальність перед клієнтом, яка існує після офіційного припинення професійних відносин. Термін та параметри цієї відповідальності визначаються або етичними вимогами напрямку/метода, які використовував фахівець для надання допомоги, або іншими положеннями цього Кодексу.

3.3.6. РОЗВ'ЯЗАННЯ ДИЛЕМ

Визнання того, що виникають етичні дилеми і на члена НПА покладається відповідальність за роз'яснення таких дилем шляхом консультацій з колегами та інформування інших сторін про вимоги цього Кодексу.

3

ЕТИЧНІ НОРМИ У ВЗАЄМОВІДНОСИНАХ З КЛІЄНТОМ

3.4. ДОБРОЧЕСНІСТЬ

Члени НПА прагнуть підвищити рівень доброчесності у науці, викладанні та практичній психології. У цій діяльності вони чесні, справедливі та транслюють повагу до інших. Вони прагнуть чітко розуміти соціальні і професійні ролі, що виконують та діяти відповідно до них.

3.4.1. ВИЗНАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ ОБМЕЖЕНЬ

Члени НПА є відповідальними щодо особистих та професійних обмежень. У складних ситуаціях рекомендовано звертатися за професійною порадою та підтримкою.

3.4.2. ЧЕСНІСТЬ ТА ТОЧНІСТЬ

Чесність та точність у роботі члена НПА забезпечуються наступними положеннями.

I) Достовірність та повнота представлень відповідної кваліфікації, освіти, досвіду, компетентності та приналежності.

II) Точність представлення інформації та визнання альтернативних гіпотез, доказів чи пояснень.

III) Чесність та точність стосовно будь-яких фінансових наслідків професійних відносин.

IV) Визнання необхідності точності та обмеженості висновків та думок, висловлених у професійних звітах та заявах.

3.4.3. ДОСТУП ДО ІНФОРМАЦІЇ

I) Загальний обов'язок члена НПА надавати перевірену інформацію та уникати обману в наукових дослідженнях й професійній практиці.

II) Член НПА зобов'язаний не вводити в оману та навмисно викривлено подавати інформацію. Якщо відбулося ненавмисне викривлення інформації, існує зобов'язання повідомити й відновити довіру.

3.4.4. КОНФЛІКТ ІНТЕРЕСІВ

I) Усвідомлення проблем, які можуть бути наслідком подвійних відносин, і зобов'язання уникати таких подвійних відносин, які зменшують необхідну професійну відстань або можуть призвести до конфлікту інтересів чи експлуатації клієнта. Під подвійними стосунками мають на увазі встановлення будь-яких інших відносин (особистих, ділових, матеріальних, адміністративних, навчальних тощо), окрім професійних відносин як спеціаліста і клієнта.

II) Зобов'язання не використовувати професійні стосунки для подальших особистих, релігійних, політичних чи інших ідеологічних інтересів.

III) Усвідомлення того, що конфлікт інтересів та нерівність влади у відносинах все ще можуть існувати після офіційного припинення професійних відносин, і що професійні обов'язки щодо цього залишаються в силі та мають строк 3 роки.

3.4.5. ПРОФЕСІЙНІ ВЗАЄМОВІДНОСИНИ

Зобов'язання давати розумну критику професійним діям колег та вживати заходів для інформування колег та, якщо необхідно, відповідні професійні організації (спілки, асоціації тощо) та органи влади у випадку запиту щодо неетичних дій.

4

ЕТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ДИСТАНЦІЙНОЇ/ЕЛЕКТРОННОЇ ПРАКТИЧНОЇ ДОПОМОГИ (Е-КОНСУЛЬТУВАННЯ)

4.1.

Дистанційна електронна практична допомога потребує дотримання спеціальних дій для підтримки етичних стандартів в інтернет-просторі.

I) Зобов'язання освоєння спеціального курсу після його затвердження Радою НПА та методичних порад щодо дистанційної/електронної психологічної практики, постійне оновлення знань та навичок у цій сфері.

II) Усвідомлення обмежень щодо дистанційної/електронної психологічної практики та відповідний підбір стратегії/тактики й конкретних методів роботи.

III) Забезпечення максимально доступного рівня конфіденційності.

IV) Включення в інформовану згоду з клієнтом специфічних пунктів щодо дистанційної/електронної психологічної практики (ризиків, засоби комунікації, організація простору, технічний протокол, процес взаємодії тощо).

V) Зобов'язання проводити аудіо або відеозапис лише з дозволу клієнта або його законних представників.

5

ЕТИКА ПРОВЕДЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

5.1.

- I) Організація і проведення психологічних досліджень членами НПА має спиратися на усталені міжнародні нормативи, цей Кодекс й відповідати нормам українського законодавства та міжнародними документам, які є частиною національного законодавства України про права людини.
- II) Рішення про проведення дослідження передбачає відповідальність дослідника за можливі наукові та соціальні наслідки, в тому числі на осіб, групи і організації, які беруть участь в дослідженні, а також непрямий ефект, як, наприклад, вплив наукової психології на громадську думку і на розвиток уявлень про соціальні цінності.
- III) Участь в дослідженнях має бути добровільною. Учасник дослідження повинен бути проінформований у зрозумілій для нього формі про цілі, особливості дослідження і можливий ризик, дискомфорт або небажані наслідки, щоб він міг самостійно прийняти рішення про співпрацю з дослідником. Дослідник зобов'язаний попередньо переконатися в тому, що гідність і особистість учасника не постраждають. Дослідник повинен вжити всіх необхідних заходів для забезпечення безпеки і благополуччя учасника дослідження і зведення до мінімуму можливості непередбаченого ризику. Дослідник повинен нести відповідальність за надану інформацію й уникати її спотворення в дослідницькій і практичній роботі.
- IV) У разі виникнення спотворення інформації член НПА повинен проінформувати про це учасників взаємодії і заново встановити ступінь довіри.
- V) Дослідник повинен усвідомлювати можливість виникнення етичних дилем і нести свою персональну відповідальність за їх рішення.
- VI) Можливість невірної інтерпретації повинна бути попереджена коректним, повним і недвозначним викладом. Дані про учасників експерименту повинні бути анонімними.
- VII) Порядок звернення до отриманих в дослідженнях даних і порядок їх зберігання повинні бути чітко регламентовані.
- VIII) Якщо в дослідженні будь-яким чином є посилання на взаємодію НПА, що включає також необхідність попереднього схвалення плану дослідження компетентною тимчасовою Етичною комісією, про що надається витяг з протоколу засідання такої комісії.
- IX) Члени НПА мають право засвідчити етичність своїх досліджень у будь-якій Етичній комісії (наприклад, певного освітнього закладу чи науково-дослідної установи), однак за бажанням можуть звернутися й до Етичної комісії НПА. Неприпустимим є затвердження дослідження після його проведення.
- X) В разі отримання скарги від третіх осіб, Етична комісія може провести оцінку виконаного дослідження членом НПА на предмет його відповідності етичному стандарту.

6

ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

- 6.1.** Цей Кодекс не може і не має на меті дати відповідь на кожне етичне питання, з яким може зіткнутися член НПА. Кодекс надає параметри, в межах яких слід робити професійні судження.
- 6.2.** Постійне доопрацювання (внесення змін, коригування понять) вдосконалення цього Кодексу покладається на Етичний комітет НПА.
- 6.3.** Цей Кодекс набуває чинності з моменту його ухвалення, як передбачено Статутом НПА.

* У цьому документі термін «клієнт» означає будь-яку особу або організацію, з ким психолог має професійні стосунки, в тому числі й непрямі.